

PISA-2018: УКРАЇНА В ЦЕНТРІ УВАГИ

10

Які справи із цифровою грамотністю у 15-річних підлітків і чому?

ЛЮТИЙ 2021

- З якою метою 15-річні учні використовують цифрові ресурси?
- Чи навчають учнів цифрової грамотності в закладах освіти?



Для чого учні використовують цифрові ресурси? Який рівень активності учнів в онлайн-середовищі? Чи навчають учнів цифрової грамотності в закладах освіти?



ДАНІ PISA-2018:

- Близько 60 % українських 15-річних підлітків кілька разів на день спілкуються в онлайн-чатах або шукають інформацію на певну тему в онлайн-середовищі, але водночас кожен третій учень ніколи чи майже ніколи не брав участі в групових онлайн-обговореннях або форумах і не читав електронних листів.
- Загалом 16 % українських 15-річних підлітків мають низький показник активності в онлайн-середовищі, 45 % – середній і 39 % – високий, причому найменш активні в онлайн-середовищі учні з низьким соціально-економічним статусом.
- В Україні учні з низьким рівнем активності онлайн показали істотно гірші результати із читання порівняно з тими, хто має високий чи середній рівень активності онлайн, незалежно від соціально-економічного статусу, статі учнів, місця розташування та типу навчального закладу.
- 68 % українських учнів повідомили, що їх навчали в закладі освіти того, як визначити, чи варто довіряти певній інформації з інтернету. Ще по 66 % учнів вказали, що їх навчали розуміти наслідки розміщення інформації, що буде доступна всім, у соціальних мережах, та пояснювали, як використовувати ключові слова в пошуковиках.
- Більше 50 % українських учнів указали в анкетах, що їх навчали в закладі освіти окремих елементів цифрової грамотності, водночас такі учні мають нижчі результати із читання, ніж ті, кого в закладі освіти якимось спеціальним чином не навчали цифрової грамотності.

ДОПОМАГАЄ ЧИ ЗАВАЖАЄ ЦИФРОВЕ СЕРЕДОВИЩЕ СТАВАТИ УЧНЯМ УСПІШНИМИ?

**ВИКОРИСТАННЯ ОНЛАЙН-РЕСУРСІВ І
НАВЧАННЯ ЦИФРОВОЇ ГРАМОТНОСТІ
Є ПЕРЕДУМОВОЮ УСПІШНОСТІ
ДИТИНИ В СУЧАСНОМУ СВІТІ**

Нові технології¹ допомагають дітям учитися, спілкуватися та відпочивати, а батьки відіграють усе більш активну роль у навчанні своїх дітей. Багато дітей отримують доступ до планшетів і смартфонів ще до того, як починають ходити та говорити. Цифровий світ починає впливати на дитину майже з пелюшок, тож у батьків з'являється нове завдання – навчити дітей жити в цифровому середовищі.

Разом із безмежними можливостями, які з'явилися завдяки інтернету, виникають і нові ризики, такі, наприклад, як кібер-цькування, які можуть переслідувати дитину й у школі, й удома. Тому на сьогодні актуальним є дослідження сучасного дитинства², особливо в аспекті розгляду зв'язку емоційного добробуту дітей і нових технологій: як змінилися батьківство та дитяча дружба в цифрову епоху; як діти можуть найкраще скористатися можливостями інтернету, мінімізуючи ризики; як сприяти розвитку цифрової грамотності та стійкості, зберігаючи роль партнерських відносин, політики грамотного спілкування та захисту.

Поширеність цифрових технологій у повсякденному житті принципово змінює не тільки спосіб життя людей і доступ до знань, але й посилює потребу навчатися протягом життя³. Люди повинні обробляти складну інформацію, систематично мислити й приймати рішення в умовах надлишкових даних. Вони також повинні постійно вдосконалювати свої навички, щоб відповідати швидким технічним змінам на робочому місці. Ба, більше: для того, щоб скористатися новими можливостями, які відкривають цифрові технології в багатьох сферах, люди повинні розвивати такі навички, які допоможуть їм цілком осмислено використовувати цифрові технології.

Тому останнім часом, багато досліджень присвячено цим питанням, і дослідження, які проходять під егідою Організації економічного співробітництва та розвитку, не виняток⁴. Як у PISA⁵, так і в інших дослідженнях^{6,7}, можна зібрати значну кількість доказів того, що в школі дітей необхідно навчати цифрових навичок і здатності розвиватися в цифровому середовищі.

У PISA-2018 цьому питанню було присвячено декілька запитань анкет, і висновки, які можна зробити на основі отриманих результатів, є вкрай важливими для зміни підходів до навчання з урахуванням потреб дитини в нових умовах цифрового суспільства.

¹ Частково матеріал є адаптацією позицій, викладених у: Mazorchuk M. et al. (2020), Ukrainian Students' Digital Competencies: Various Aspects of Formation and Impact on Students' Learning Achievements. Proceedings of the 16th International Conference on ICT in Education, Research and Industrial Applications. Volume I, pp. 292-306, <http://ceur-ws.org/Vol-2740/20200292.pdf>

² Burns, T. and F. Gottschalk (eds.) (2019), Educating 21st Century Children: Emotional Well-being in the Digital Age, Educational Research and Innovation, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/b7f33425-en>.

³ Elliott, S. (2017), Computers and the Future of Skill Demand, Educational Research and Innovation, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/9789264284395-en>.

⁴ OECD (2019). OECD future of education and skills 2030. Concept note, http://www.oecd.org/education/2030-project/teaching-and-learning/learning/core-foundations/Core_Foundations_for_2030_concept_note.pdf

⁵ OECD (2015), Students, Computers and Learning: Making the Connection, PISA, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/9789264239555-en>.

⁶ OECD (2016), Innovating Education and Educating for Innovation: The Power of Digital Technologies and Skills, Educational Research and Innovation, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/9789264265097-en>.

⁷ OECD (2016), "Skills for a Digital World: 2016 Ministerial Meeting on the Digital Economy Background Report", OECD Digital Economy Papers, No. 250, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/5jlwz83z3wnw-en>.

НА ОСНОВІ ЧОГО РОБИМО ВИСНОВКИ?

ПИТАННЯ АНКЕТИ, ВІДПОВІДІ НА ЯКІ ВИКОРИСТАНО ДЛЯ АНАЛІЗУ

Питання ST176 з анкети учня / студента

Q37 Наскільки часто Ви займаєтеся зазначеними нижче видами діяльності, пов'язаними із читанням?

(Будь ласка, оберіть одну відповідь у кожному рядку. Якщо не знаєте про якийсь із видів діяльності, оберіть «Я не знаю, що це».)

		Я не знаю, що це	Ніколи або майже ніколи	Кілька разів на місяць	Кілька разів на <u>тиж-</u> день	Кілька разів на день
ST176Q01A	Читання електронних листів	<input type="checkbox"/> 01	<input type="checkbox"/> 02	<input type="checkbox"/> 03	<input type="checkbox"/> 04	<input type="checkbox"/> 05
ST176Q02A	Спілкування в онлайн-чатах (наприклад, Whatsapp®, Messenger® тощо)	<input type="checkbox"/> 01	<input type="checkbox"/> 02	<input type="checkbox"/> 03	<input type="checkbox"/> 04	<input type="checkbox"/> 05
ST176Q03A	Читання новин онлайн	<input type="checkbox"/> 01	<input type="checkbox"/> 02	<input type="checkbox"/> 03	<input type="checkbox"/> 04	<input type="checkbox"/> 05
ST176Q05A	Пошук інформації на певну тему онлайн	<input type="checkbox"/> 01	<input type="checkbox"/> 02	<input type="checkbox"/> 03	<input type="checkbox"/> 04	<input type="checkbox"/> 05
ST176Q06A	Участь у групових онлайн-обговореннях або форумах	<input type="checkbox"/> 01	<input type="checkbox"/> 02	<input type="checkbox"/> 03	<input type="checkbox"/> 04	<input type="checkbox"/> 05
ST176Q07A	Пошук практичної інформації онлайн (наприклад, розклади, заходи, поради, рецепти тощо)	<input type="checkbox"/> 01	<input type="checkbox"/> 02	<input type="checkbox"/> 03	<input type="checkbox"/> 04	<input type="checkbox"/> 05

Питання ST158 з анкети учня / студента

Q32 Чи навчали Вас у навчальному закладі коли-небудь чогось із зазначеного нижче переліку?

(Будь ласка, оберіть одну відповідь у кожному рядку.)

		Так	Ні
ST158Q01HA	Як використовувати ключові слова в пошуковиках, таких як Google®, Yahoo® тощо	<input type="checkbox"/> 01	<input type="checkbox"/> 02
ST158Q02HA	Як визначити, чи варто довіряти певній інформації з Інтернету	<input type="checkbox"/> 01	<input type="checkbox"/> 02
ST158Q03HA	Як порівняти різні веб-сторінки й вирішити, яка інформація є більш доречною для Вашої навчальної діяльності	<input type="checkbox"/> 01	<input type="checkbox"/> 02
ST158Q04HA	Розуміти наслідки розміщення інформації, що буде доступна всім, у соціальних мережах VK®, Facebook®, Twitter® тощо	<input type="checkbox"/> 01	<input type="checkbox"/> 02
ST158Q05HA	Як користуватися коротким описом (тегом) під посиланнями в списку результатів пошуку	<input type="checkbox"/> 01	<input type="checkbox"/> 02
ST158Q06HA	Як визначити, чи є певна інформація необ'єктивною або упередженою	<input type="checkbox"/> 01	<input type="checkbox"/> 02
ST158Q07HA	Як виявити фішингові листи (після відкриття яких стороння особа зможе відстежувати Ваші дії в мережі або в комп'ютері) чи спам-розсилку	<input type="checkbox"/> 01	<input type="checkbox"/> 02

Для характеристики того, як і для чого учні використовують цифрові ресурси, чи навчають учнів цифрової грамотності в закладах освіти, як це все впливає на результати успішності в читанні за результатами PISA-2018, та для порівняння цих даних в Україні з даними референтних країн* було використано один показник.

Показник активності учнів в онлайн-середовищі

На основі відповідей учнів на питання **ST176Q01IA, ST176Q02IA, ST176Q03IA, ST176Q05IA, ST176Q06IA та ST176Q07IA** було розраховано **показник активності учнів в онлайн-середовищі**, який вимірюється в шкалі від 0 до 18, де

- **0** – показник, що характерний для учнів, які ніколи або майже ніколи не читають електронних листів, новин онлайн, не спілкуються в онлайн-чатах, не беруть участі в групових онлайн-обговореннях або форумах, не шукають практичної інформації або інформації на певну тему онлайн (або й зовсім не знають, що це),
- **18** – показник високої активності учнів, які кілька разів на день займаються всіма зазначеними вище видами діяльності в онлайн-середовищі.

Усі значення показника активності учнів в онлайн-середовищі було об'єднано в три категорії:

- ✓ **низький** рівень активності онлайн (**6 або менше** одиниць показника активності) характерний учням, які рідко (кілька разів на місяць) або лише інколи займаються певними активностями в онлайн-середовищі, при цьому не всіма зазначеними видами;
- ✓ **середній** рівень активності онлайн (**більше 6, але не вище 12** одиниць показника активності) характерний учням, які принаймні раз на тиждень займаються більшістю із зазначених активностей, при цьому різними видами активності учні можуть займатися з різною періодичністю;
- ✓ **високий** рівень активності онлайн (**більше 12** одиниць показника активності) характерний учням, які певними або всіма видами активностей займаються кілька разів на день.

** **Референтні країни** — це країни, освітні характеристики й результати успішності 15-річних учнів яких узятو для порівняння з аналогічними параметрами України. Вибір країн було проведено на підставі врахування подібності соціально-економічного становища цих країн із соціально-економічним становищем нашої країни або з огляду на їхню культурну чи історичну близькість до України.*

До переліку референтних країн увійшли: Білорусь, Грузія, Естонія, Молдова, Польща, Угорщина та Словачька Республіка. Серед них Естонія та Польща за результатами PISA-2018 мають найвищі результати із читання, математики й природничо-наукових дисциплін, а Грузія та Молдова – найнижчі. Різниця результатів із читання та природничо-наукових дисциплін між Україною, Білоруссю, Угорщиною та Словачькою Республікою не є статистично значущою, але в математиці українські учні менш успішні, ніж учні цих країн.

З ЯКОЮ МЕТОЮ УКРАЇНСЬКІ УЧНІ НАЙЧАСТІШЕ ВИКОРИСТОВУЮТЬ ЦИФРОВІ РЕСУРСИ?

**БІЛЬШІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ ПІДЛІТКІВ
НАЙЧАСТІШЕ ВИКОРИСТОВУЮТЬ
ЦИФРОВІ РЕСУРСИ ДЛЯ СПІЛКУВАННЯ
В ОНЛАЙН-ЧАТАХ**

Майже 62 % українських 15-річних підлітків кілька разів на день спілкуються в онлайн-чатах (наприклад, Whatsapp®, Messenger® тощо), хоча є 17 % їхніх однолітків, які повідомили, що не робили цього ніколи чи майже ніколи, або зазначили, що навіть не знають, що це таке. Майже 95 % учнів шукають інформацію на певну тему в онлайн-середовищі принаймні кілька разів на місяць або й частіше, а 59 % – роблять це кілька разів на день. Близько 36 % учнів кілька разів на день читають новини онлайн або шукають практичну інформацію (наприклад, розклади, заходи, поради, рецепти тощо). Водночас майже 19 % українських учнів не знають, що це, або ніколи чи майже ніколи не читають новин онлайн. Близько чверті учнів стверджують, що кілька разів на день читають електронні листи або беруть участь у групових онлайн-обговореннях, форумах. Водночас майже 42 % 15-річних підлітків не знають, що це, або ніколи чи майже ніколи не брали участі в групових онлайн-обговореннях та онлайн-форумах, і майже кожен третій учень ніколи або майже ніколи не читає електронних листів (або зазначив, що не знає, що це).

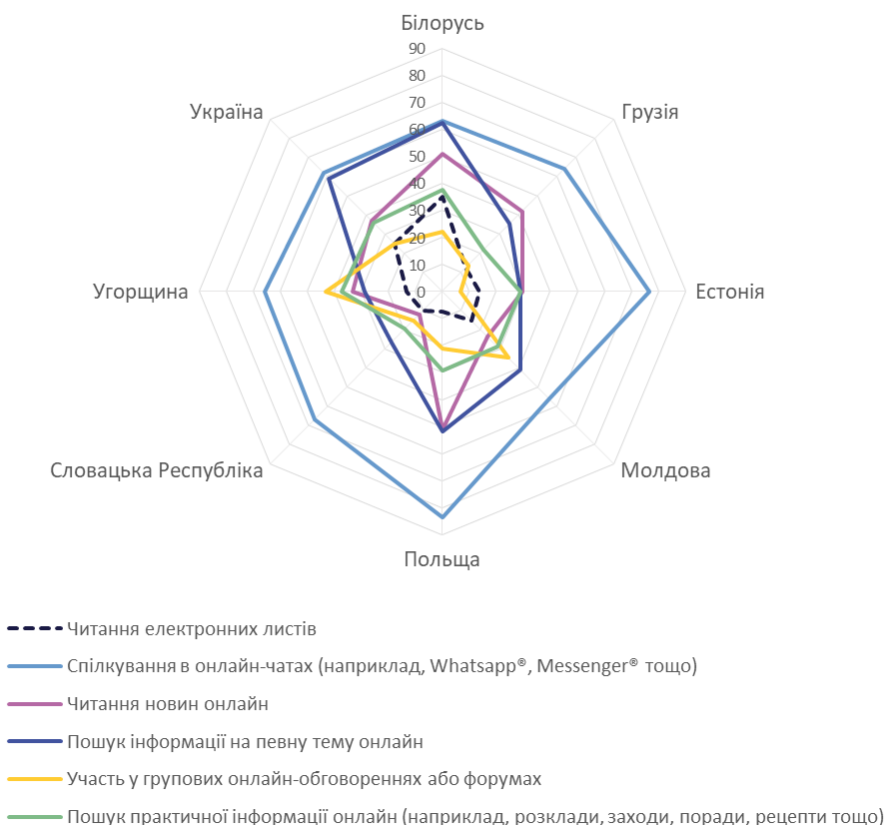


НАСКІЛЬКИ АКТИВНО І З ЯКОЮ МЕТОЮ УЧНІ РІЗНИХ КРАЇН ВИКОРИСТОВУЮТЬ ЦИФРОВІ РЕСУРСИ?

БІЛЬШІСТЬ ПІДЛІТКІВ З РЕФЕРЕНТНИХ КРАЇН, ЯК І В УКРАЇНІ, НАЙЧАСТІШЕ ВИКОРИСТОВУЮТЬ ЦИФРОВІ РЕСУРСИ ДЛЯ СПІЛКУВАННЯ В ОНЛАЙН-ЧАТАХ

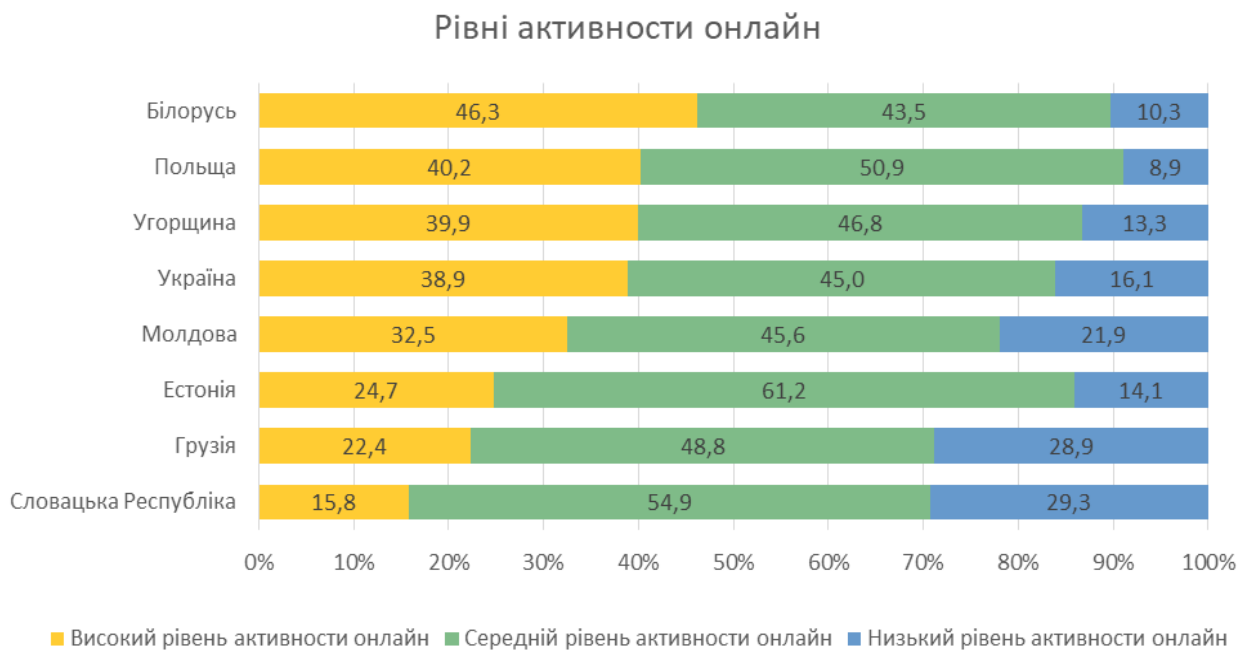
Серед видів діяльності, пов'язаних із читанням, якими 15-річні підлітки з референтних країн займаються кілька разів на день, так само, як і у випадку з українськими підлітками, переважає спілкування в онлайн-чатах. Найбільше таких учнів у Польщі (83 %) та Естонії (77 %), а найменше у Молдові (56 %). Частка учнів, які не робили цього ніколи чи майже ніколи або навіть не знають, що це таке, в Україні (17 %) є близькою до частки подібних учнів у Молдові (18 %), Грузії (15 %) та Словацькій Республіці (14 %). Наступним за частотою видом діяльності майже в усіх країнах є пошук інформації на певну тему в онлайн-середовищі, однак порівняно з тими, які спілкуються в онлайн-чатах, кілька разів на день це роблять майже удвічі менше учнів. Лише в Білорусі, так само, як і в Україні, ці частки майже однакові (близько 60 %). У Польщі близько 30 % учнів ніколи не читають електронних листів, а в Грузії таких учнів найбільше – 48 %. У Словацькій Республіці найбільша (46 %) частка тих, хто ніколи не читає новин онлайн або не знає, що це. В Естонії найбільша (68 %) частка тих, хто ніколи або майже ніколи не брав участі в групових онлайн-обговореннях або форумах. У Грузії майже кожен третій 15-річний підліток ніколи не шукав практичну інформацію онлайн.

Частка учнів, які займаються зазначеними видами діяльності
кілька разів на день



РІВЕНЬ ОНЛАЙН-АКТИВНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ ПІДЛІТКІВ НЕ НИЖЧИЙ, НІЖ ЇХНІХ ОДНОЛІТКІВ З РЕФЕРЕНТНИХ КРАЇН

Загалом лише 16 % українських 15-річних підлітків мають низький показник активності онлайн, 45 % – середній і 39 % – високий. З низьким рівнем активності меншою є частка учнів в Естонії (14 %), Угорщині (13 %), Білорусі (10 %) та Польщі (9 %). Натомість у Словацькій Республіці та Грузії по 29 % учнів мають низький рівень онлайн-активності, а в Молдові таких 22 %. З високим рівнем активності найбільше учнів у Білорусі (46 %), а із середнім – в Естонії (61 %).

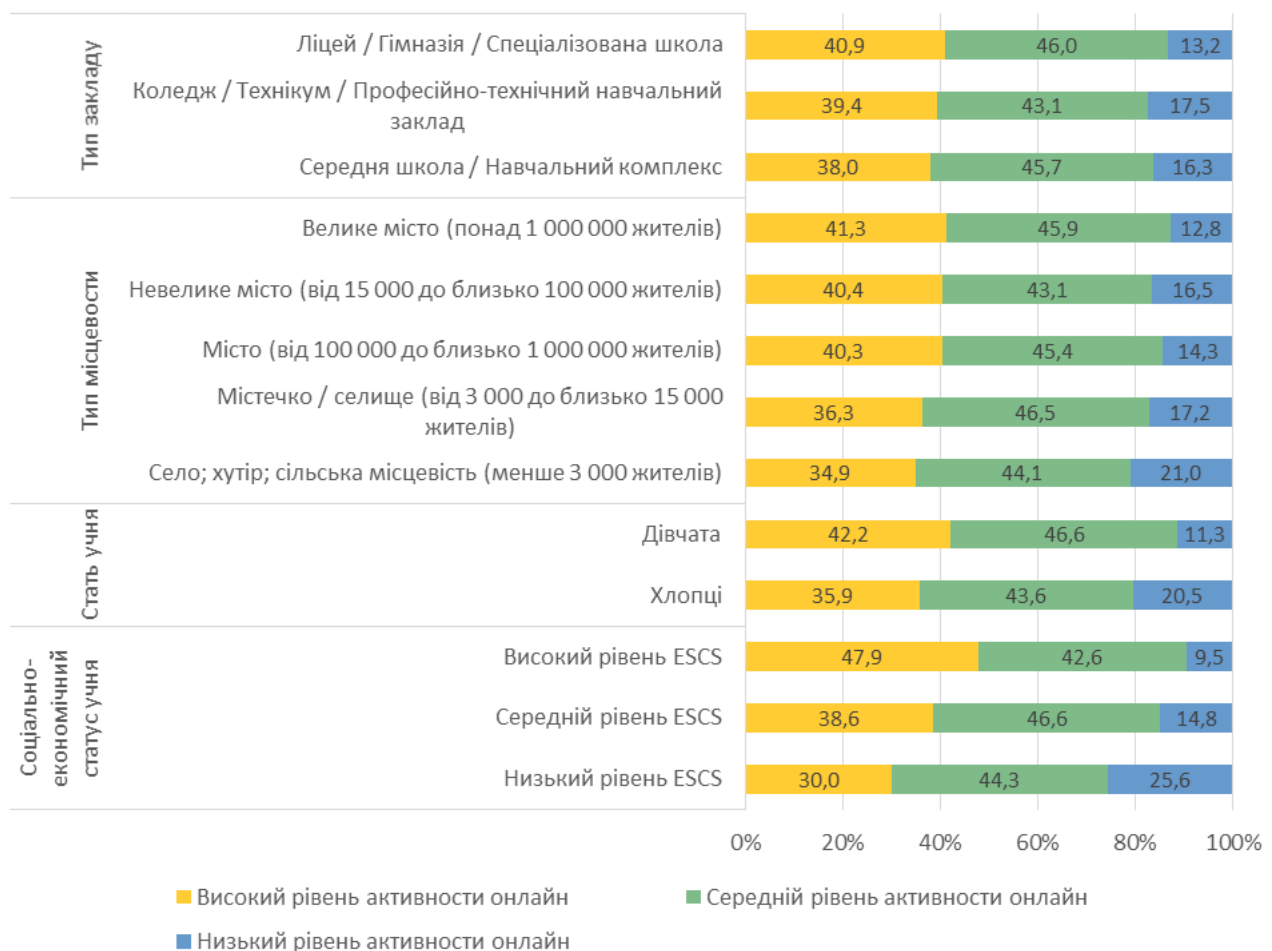


ЯКІ УЧНІ АКТИВНІШЕ ВИКОРИСТОВУЮТЬ ОНЛАЙН-РЕСУРСИ І ЧИ ВПЛИВАЄ ЦЕ НА ЇХНЮ УСПІШНІСТЬ?

БІЛЬШ АКТИВНИМИ ОНЛАЙН-КОРИСТУВАЧАМИ Є УЧНІ З ВИСОКИМ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИМ СТАТУСОМ

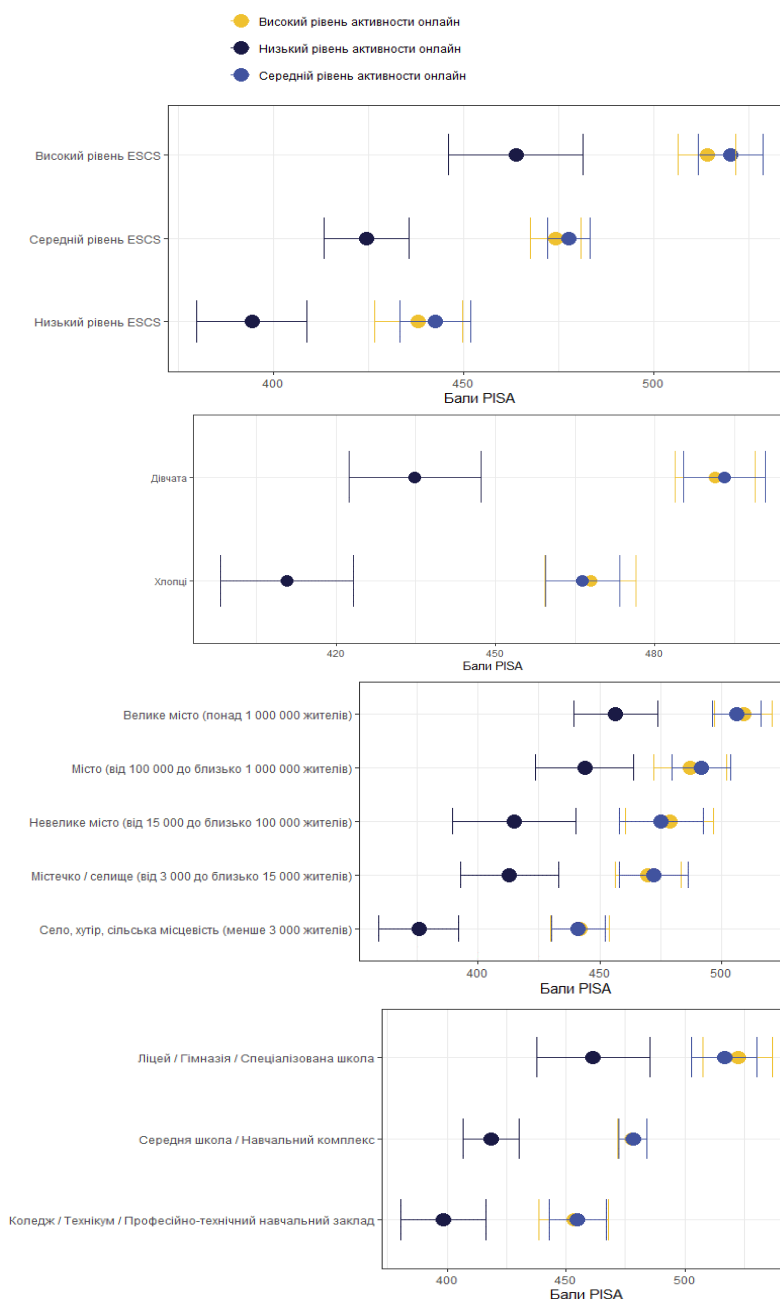
Рівень активності учнів онлайн в Україні мало відрізняється за закладами різного типу. Натомість найбільша різниця в онлайн-активності учнів пов'язана з різним соціально-економічним статусом. Високий рівень онлайн-активності демонструють 48 % учнів з високим соціально-економічним статусом, натомість серед учнів з низьким соціально-економічним статусом таких усього 30 %. Кожен п'ятий хлопець або житель сільської місцевості також має низький рівень онлайн-активності. Серед дівчат і серед учнів з високим соціально-економічним статусом найменша частка з низьким рівнем активності онлайн – 11 % та 10 % відповідно.

Рівень активності онлайн



УЧНІ З НИЗЬКИМ РІВНЕМ АКТИВНОСТІ ОНЛАЙН ДЕМОНСТРУЮТЬ ГІРШІ РЕЗУЛЬТАТИ В ЧИТАННІ

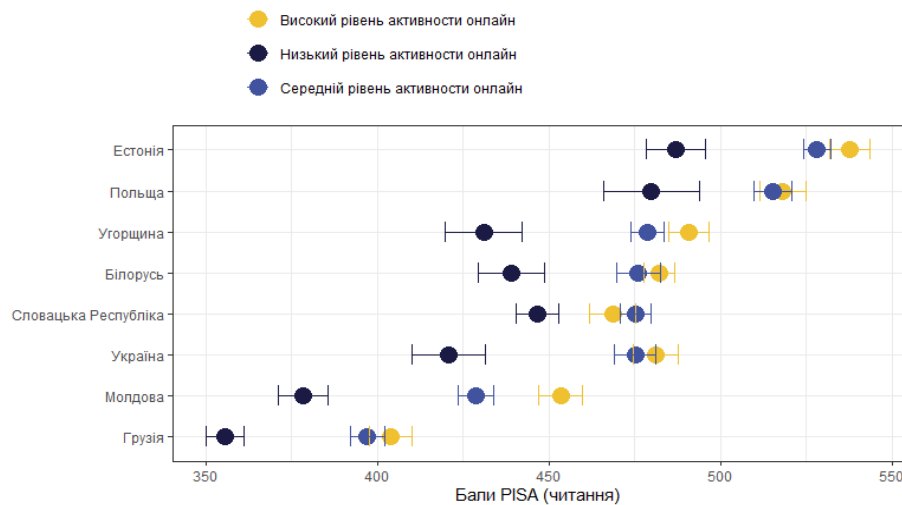
В Україні учні з низьким рівнем активності онлайн показали істотно гірші результати із читання порівняно з тими, хто має високий чи середній рівень активності онлайн, незалежно від соціально-економічного статусу, статі учня, місця розташування та типу закладу освіти⁸. Істотної різниці між балами із читання для учнів з високим і середнім рівнем активності онлайн ніде не спостерігається.



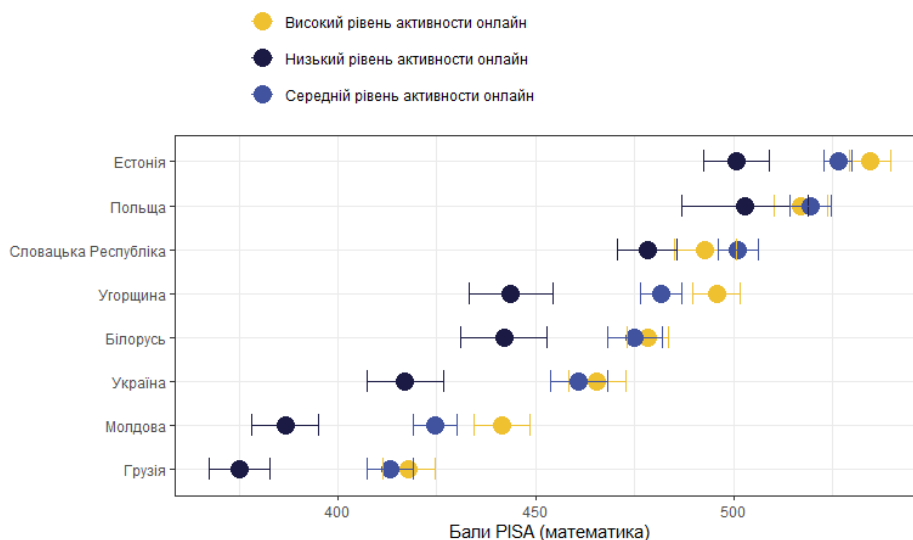
⁸ На рисунках показано середні значення балів PISA із читання українських підлітків відповідно до рівнів активності онлайн (із довірчим інтервалом).

УЧНІ З НИЗЬКИМ РІВНЕМ АКТИВНОСТІ ОНЛАЙН У ВСІХ КРАЇНАХ ДЕМОНСТРУЮТЬ НИЖЧІ РЕЗУЛЬТАТИ В КОЖНІЙ ГАЛУЗІ PISA

У всіх референтних країнах учні з низьким рівнем активності онлайн показали істотно гірші результати в читанні порівняно з тими, хто має високий чи середній рівень активності онлайн. Ця різниця в балах PISA є статистично істотною для всіх референтних країн⁹. Водночас у всіх країнах, крім Молдови та Словацької Республіки, не спостерігаємо істотної різниці між балами PISA із читання учнів з високим і середнім рівнем активності онлайн. У Молдові вищі бали із читання мають учні з високим рівнем активності онлайн, а в Словацькій Республіці, своєю чергою, – із середнім. Учні з Грузії з високим і середнім рівнем активності онлайн випередили лише учнів з Молдови з низьким рівнем онлайн, але не наблизилися суттєво до учнів інших країн з будь-яким рівнем активності.

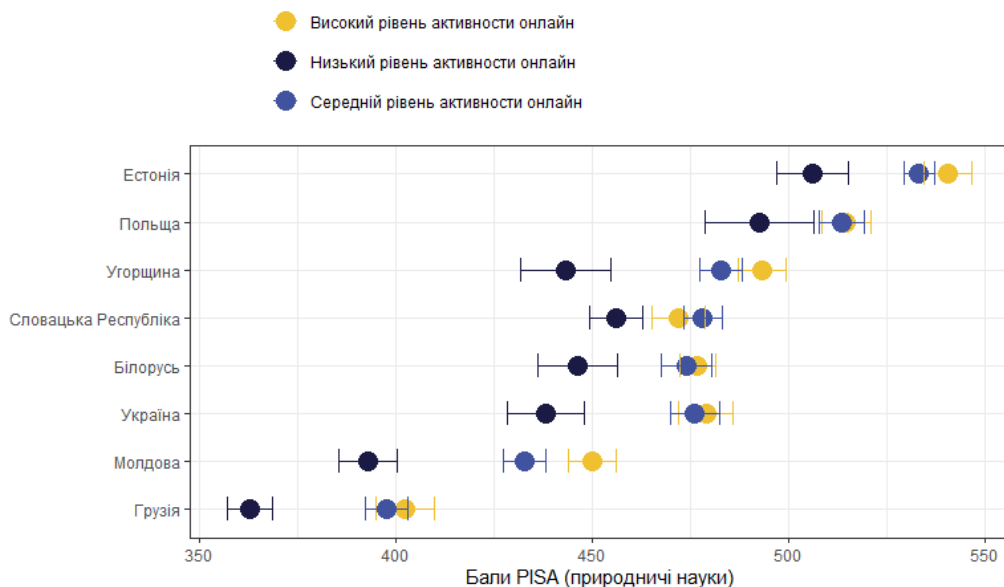


З математики лише в Польщі та Словацькій Республіці різниця між середніми балами учнів на всіх рівнях онлайн-активності (включно з низьким) не істотна.



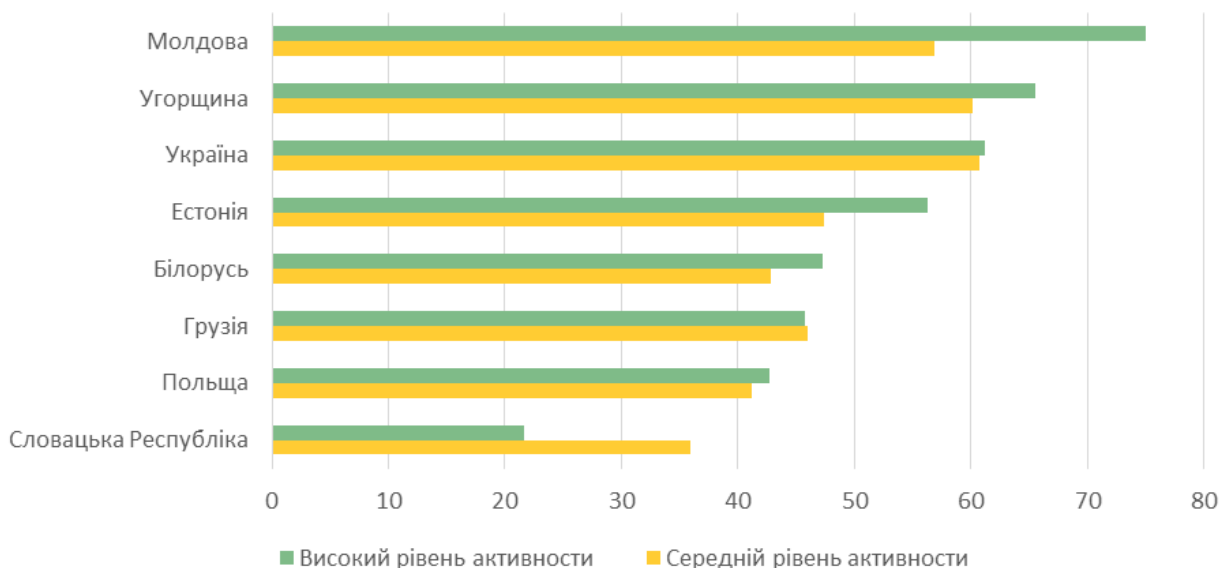
⁹ На трьох рисунках нижче показано середні значення балів PISA для України та референтних країн з читання, математики та природничо-наукових дисциплін відповідно до рівнів активності учнів онлайн (із довірчим інтервалом).

У галузі природничо-наукових дисциплін учні з низьким рівнем онлайн-активності в усіх країнах мають істотно нижчі результати.



У читанні успішність учнів із середнім і високим рівнем онлайн-активності, порівняно з успішністю учнів з низьким рівнем активності, збільшується у середньому на від 20 до 75 балів¹⁰. У Словацькій Республіці підвищення істотніше для учнів із середнім рівнем онлайн-активності.

Середня кількість балів, на які збільшується успішність учнів із читання, у порівнянні з учнями з низьким рівнем онлайн-активності



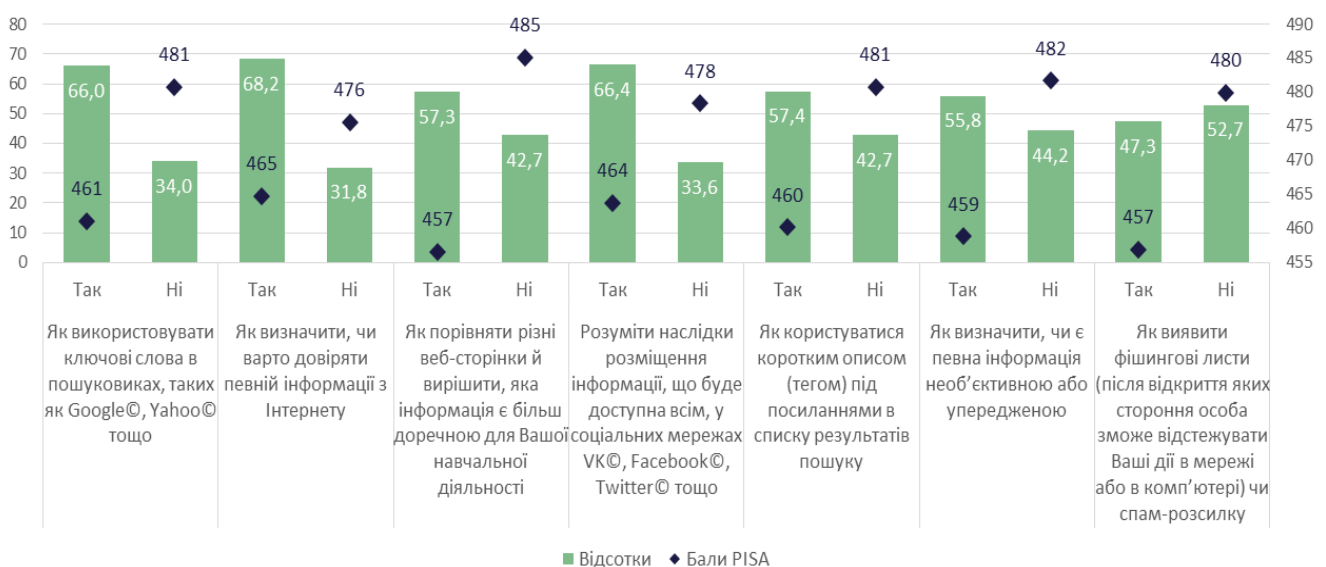
¹⁰ Висновки робимо на основі моделі лінійної регресії, де в ролі залежної змінної були вибрані бали PISA із читання, а в ролі незалежної змінної показник активності онлайн. Дані розраховувалися для кожної країни окремо.

ЧИ НАВЧАЮТЬ УЧНІВ ЦИФРОВОЇ ГРАМОТНОСТІ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ ТА ЧИ ВПЛИВАЄ ЦЕ НА УСПІШНІСТЬ?

БЛИЗЬКО ПОЛОВИНИ УЧНІВ ЯК В УКРАЇНІ, ТАК І В РЕФЕРЕНТНИХ КРАЇНАХ ПОВІДОМИЛИ, ЩО В ЗАКЛАДІ ОСВІТИ ЇХ НАВЧАЛИ ЕЛЕМЕНТІВ ЦИФРОВОЇ ГРАМОТНОСТІ, ОДНАК ЗВ'ЯЗОК ЦЬОГО З УСПІШНІСТЮ ДОВОЛІ СУПЕРЕЧЛИВИЙ

68 % українських 15-річних підлітків вказали у своїх анкетах, що в закладі освіти їх навчали, «як визначити, чи варто довіряти інформації з інтернету». Ще по 66 % учнів указали, що їх навчали «розуміти наслідки розміщення інформації, що буде доступна всім, у соціальних мережах VK®, Facebook®, Twitter® тощо» та «як використовувати ключові слова в пошуковиках, таких як Google®, Yahoo® тощо». Найменше українських учнів (але майже половина – 47 %) указали, що в закладі освіти їх навчали, «як виявити фішингові листи (після відкриття яких стороння особа зможе відстежувати Ваші дії в мережі або в комп'ютері) чи спам-розсилку». Усі учні, які відповіли «Так» на будь-яке з-поміж зазначених питань, мають нижчі бали PISA із читання, ніж їхні однолітки, які відповіли «Ні» на відповідне питання. Ця різниця статистично не значуща лише в питаннях 2 та 4 (зліва направо).

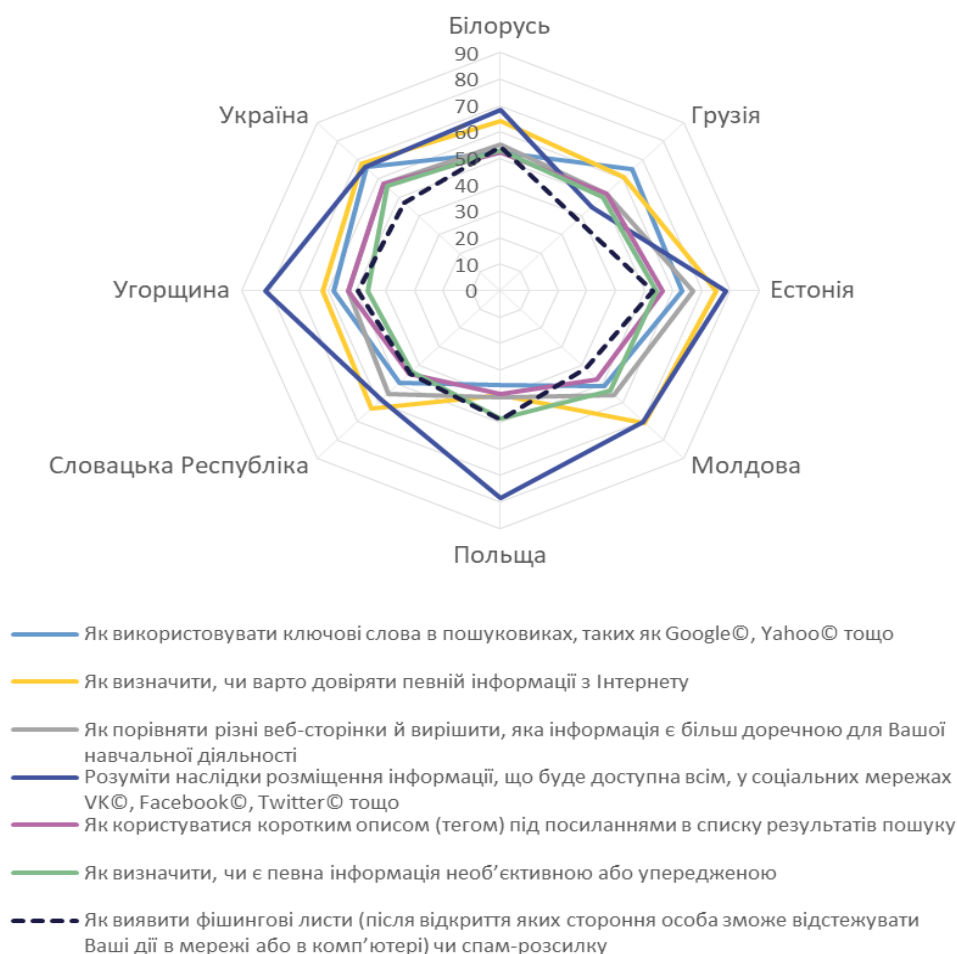
Чи навчали Вас у навчальному закладі коли-небудь чогось із зазначеного нижче переліку?



Дівчата та хлопці в Україні були практично одностайні у своїх відповідях на всі питання. Учні середніх шкіл / навчальних комплексів на всі питання трохи частіше відповідали «Так», ніж їхні однолітки з ліцеїв / гімназій / спеціалізованих шкіл, але ця різниця не істотна. На всі питання були схильні частіше відповідати «Так» учні із сільської місцевості, ніж учні з великих міст. Ця різниця становила від 10 до 15 %.

15-річні підлітки з референтних країн найчастіше стверджували, що їх навчали «розуміти наслідки розміщення інформації, що буде доступна всім, у соціальних мережах VK®, Facebook®, Twitter® тощо»¹¹. Найбільша частка таких учнів в Угорщині (82 %), Польщі (79 %), Естонії (78 %) та Білорусі (69 %), а найменша – у Грузії (45 %). У Молдові та Словацькій Республіці, як і в Україні, найбільша частка учнів указала, що в закладі освіти їх навчали, «як визначити, чи варто довіряти інформації з інтернету» – 71 % та 63 % відповідно. Найменша частка таких учнів у Польщі (39 %). У багатьох країнах, як і в Україні, найменшою була частка учнів, які відповіли, що в закладі освіти їх навчали, «як виявити фішингові листи (після відкриття яких стороння особа зможе відстежувати Ваші дії в мережі або в комп'ютері) чи спам-розсилку», але й ця частка близька до половини. Наприклад, у Грузії таких учнів 38 %, у Молдові – 42 %, в Естонії – 53 %.

Частка учнів, яких навчали у навчальному закладі коли-небудь чогось із зазначеного нижче переліку



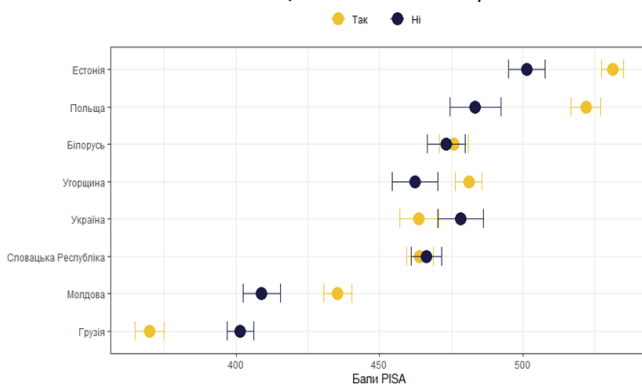
¹¹ Примітка. В анкетах PISA кожна країна вказувала специфічні для неї види месенджерів, соцмереж тощо.

НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДІ ОСВІТИ ЦИФРОВОЇ ГРАМОТНОСТІ РІДКО ПІДВИЩУЄ РІВЕНЬ УСПІШНОСТІ ІЗ ЧИТАННЯ

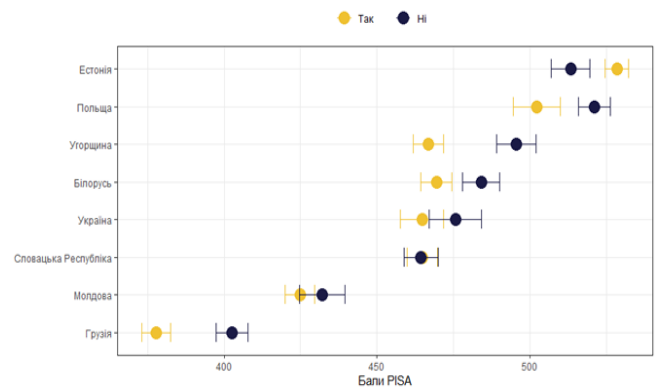
Підвищення рівня успішності із читання українських 15-річних підлітків не асоціюється з відповіддю «Так» на жодне з питань, на які відповідали учні щодо того, чи навчали їх у закладі освіти певних прийомів безпечного використання інформації з онлайн-середовища. Навпаки, учні, які відповіли «Ні» на питання 3, 6 та 7 мають статистично істотно вищі результати. Серед учнів з референтних країн спостерігається така ж тенденція¹², за винятком питання 4, яке стосується того, чи навчали їх у закладі освіти розуміти наслідки розміщення інформації в соціальних мережах, та питання 2 про те, як визначити, чи варто довіряти інформації з інтернету. Учні Естонії, які відповіли «Так» на ці два питання, мають істотно вищі бали із читання. Також істотно вищі бали мають учні Естонії, Польщі, Угорщини та Молдови, які вказали, що в закладі освіти їх вчили розуміти наслідки розміщення інформації в соціальних мережах. У всіх інших випадках різниця або несуттєва, або вищі бали мають ті учні, які відповіли «Ні».

Чи навчали Вас у навчальному закладі коли-небудь чогось із зазначеного нижче переліку?

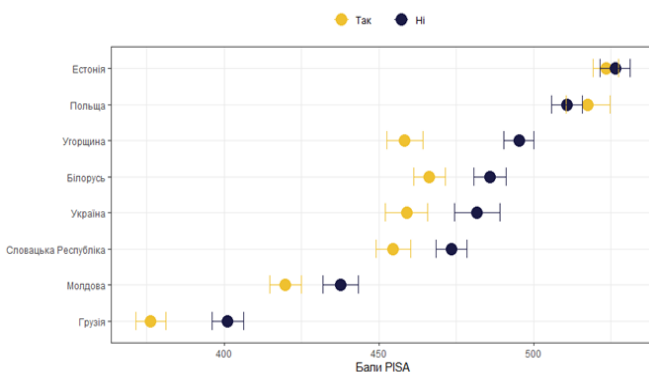
Розуміти наслідки розміщення інформації, що буде доступна всім, у соціальних мережах VK@, Facebook@, Twitter@ тощо



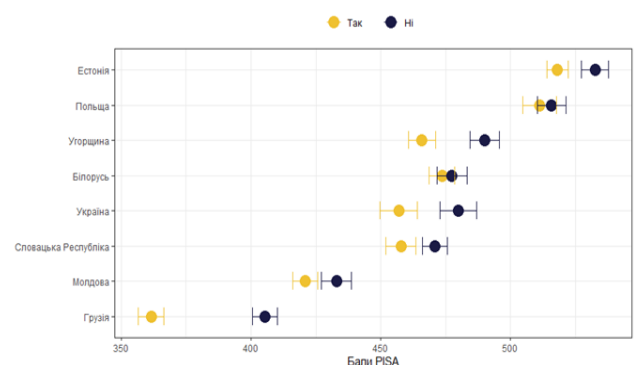
Як визначити, чи варто довіряти певній інформації з Інтернету



Як визначити, чи є певна інформація необ'єктивною або упередженою



Як виявити фішингові листи (після відкриття яких стороння особа зможе відстежувати Ваші дії в мережі або в комп'ютері) чи спам-розсилку



¹² Висновки робимо на основі моделі лінійної регресії, розрахованої для кожної країни окремо, де в ролі залежної змінної були вибрані бали PISA, а в ролі незалежних змінних відповіді на питання ST158Q01HA, ST158Q02HA, ST158Q03HA, ST158Q04HA, ST158Q05HA, ST158Q06HA та ST158Q07HA.

РЕЗЮМЕ

Рівень онлайн-активності українських 15-річних учнів не нижчий, ніж їхніх однолітків з референтних країн.

Найпопулярнішим видом діяльності, якими 15-річні підлітки всіх країн займаються кілька разів на день, є спілкування в онлайн-чатах. Ще так само часто учні України та Білоруси шукають інформацію на певну тему в онлайн-середовищі. Усі інші види діяльності менш популярні в усіх країнах.

В Україні й у всіх референтних країнах учні з низьким рівнем активності онлайн показали істотно гірший рівень читацької, математичної та природничо-наукової грамотності порівняно з тими, хто має високий чи середній рівень онлайн-активності.

Близько 70 % українських учнів повідомили, що в закладі освіти їх навчали, як визначити, чи варто довіряти певній інформації з інтернету, розуміти наслідки розміщення інформації в соціальних мережах, що буде доступна всім, та як використовувати ключові слова в пошуковиках. У всіх референтних країнах частка учнів, які повідомили, що в закладі освіти їх навчали більшості елементів цифрової грамотності, близька до половини.

Учні, яких у закладі освіти не навчали деяких елементів цифрової грамотності, здебільшого мають вищі результати PISA із читання. Можна припускати, що учні цієї категорії могли сформувати необхідні навички за межами закладу освіти. Винятком є учні з Естонії, Польщі, Угорщини та Молдови, серед яких від 70 до 80 % повідомили, що їх навчали розуміти наслідки розміщення інформації в соціальних мережах.

Автори:

Тетяна Лісова, методист відділу досліджень та аналітики Українського центру оцінювання якості освіти

Марія Мазорчук, провідний спеціаліст відділу досліджень та аналітики Українського центру оцінювання якості освіти

Василь Терещенко, начальник відділу досліджень та аналітики Українського центру оцінювання якості освіти

Ганна Бичко, заступник начальника відділу досліджень та аналітики Українського центру оцінювання якості освіти

Тетяна Вакуленко, заступник директора Українського центру оцінювання якості освіти

За більш детальною інформацією звертайтеся до команди PISA Українського центру оцінювання якості освіти: pisa.ukraine@testportal.gov.ua

Із даними дослідження можна попрацювати тут: <https://www.oecd.org/pisa/data/>

Відвідайте сайти:

pisa.testportal.gov.ua
oecd.org/pisa

Читайте також:

Як учні оцінюють достовірність інформації з онлайн-джерел?



Майже 62 % українських 15-річних підлітків кілька разів на день **спілкуються в онлайн-чатах**, хоча 17 % повідомили, що не робили цього ніколи чи майже ніколи або навіть не знають, що це таке. Майже 95 % учнів **шукають інформацію** на певну тему в онлайн-середовищі принаймні кілька разів на місяць або й частіше, а 59 % – роблять це кілька разів на день.



Лише 16 % українських 15-річних підлітків мають **низький показник активності онлайн**, 45 % – **середній** і 39 % – **високий**. З низькою активністю онлайн найбільше учнів у **Словацькій Республіці, Грузії** (по 29 %) та **Молдові** (22 %), з високим рівнем – у **Білорусі** (46 %), а із середнім – в **Естонії** (61 %).



В Україні та усіх референтних країнах учні з **низьким рівнем активності онлайн** показали **істотно гірші результати із читання** порівняно з тими, хто має високий чи середній рівень активності онлайн.



Більшість підлітків з референтних країн, так само, як і в Україні, найчастіше використовують цифрові ресурси для **спілкування в онлайн-чатах**. Іншим популярним видом діяльності майже в усіх країнах є **пошук інформації на певну тему** в онлайн-середовищі.



Більш активними онлайн-користувачами є учні з **високим соціально-економічним статусом**, учні, що **проживають у містах**, а також **дівчата**. Натомість активність учнів онлайн мало відрізняється в закладах різного типу.



У всіх країнах, крім Молдови та Словацької Республіки, **не спостерігається** істотної різниці між балами PISA із читання учнів з **високим та середнім рівнем активності онлайн**. У Молдові вищі бали із читання мають учні з високим рівнем активності онлайн, а в Словацькій Республіці, навпаки, – із середнім.



68 % українських 15-річних підлітків вказали, що в закладі освіти їх навчали, **«як визначити, чи варто довіряти інформації з інтернету»**. Ще по 66 % учнів указали, що їх навчали **«розуміти наслідки розміщення інформації, що буде доступна всім, у соціальних мережах»** та **«як використовувати ключові слова в пошуковиках»**. Найменше українських учнів (але майже половина – 47 %) указали, що в закладі освіти їх навчали, **«як виявити фішингові листи чи спам-розсилку»**. Усі учні, які відповіли «Так» на будь-яке з-поміж згаданих питань, мають нижчі бали PISA із читання, ніж їхні однолітки, які відповіли «Ні».